

Toespraak Rachel Denneboom, voorzitter 4 en 5 mei Comité Enschede op 4 mei 2019

Burgemeester Van Veldhuizen, dames en heren, jongens en meisjes.

Namens het 4&5 mei comité Enschede, heet ik u van harte welkom bij deze Herdenking.

Op 4 mei herdenken wij alle Nederlandse oorlogsslachtoffers. Allen die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of zijn vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, en in oorlogssituaties en bij vredesmissies nadien.

Dit jaar staat **In vrijheid kiezen** centraal. Het thema sluit aan bij de viering van 100 jaar algemeen kiesrecht. We staan stil bij de waarde van de vrije, democratische rechtsstaat en het buitenwerkingstellen van deze rechtsstaat in de jaren 40-45. Vanuit de vrijheid van nu kijken we terug op de onvrijheid van toen.

In de Tweede Wereldoorlog was kiezen geen vrije keuze. Terwijl velen elke dag een keuze moesten maken. Kiezen om aan de kant te staan of om mee te doen, met gevaar voor eigen leven. Zo ook Mies Jannink. In het najaar van 1942 was de keuze van Mies Jannink cruciaal voor het leven van Bert Woudstra.

Op een ochtend meldde zich een Gestapo-officier met kiespijn bij tandarts Noordenbos aan de Langestraat, waar Mies werkte als assistente.

De Gestapo-officier moest 's middags aanwezig zijn bij een razzia in Boekelo vertelde hij. Er was een grote actie en hij wilde er zelf bij zijn. Mies schrok en vertelde gelijk na de behandeling aan de tandarts dat Bert ondergedoken zat bij de tuinman van landgoed 'de Weele'. De heer Noordenbos sprong in de auto, deed alsof hij huisarts was en kon Bert net op tijd uit Boekelo smokkelen. Hij nam hem mee naar zijn huis bij vliegveld Twente. Het werd Bert's volgende onderduikadres van de **13** adressen in totaal. De beslissing van Mies en het handelen van de tandarts, hebben zijn leven gered. Mede dankzij hen is Bert Woudstra hier vandaag gelukkig aanwezig.

Nog geen kwart van de Nederlandse Joden heeft de oorlog overleefd. In Hengelo en Enschede lag het percentage overlevenden rond de 35%. Hier **koos** men om mee te doen. De Joodse Raad in Enschede, die bestond uit Sig Menko, Isidoor van Dam en Gerard Sanders, had daar een belangrijke rol in. Zij kozen **voor** de mensen in plaats van **tegen** de Duitsers. Achteraf een veel betere keus dan al die andere Joodse Raden in het land maakten. Zij kozen voor samenwerking met de nazi's 'om erger te voorkomen'. Niet alleen de Joodse Raad, maar ook de niet-joodse textielabrikanten die mee betaalden aan de onderduik en mensen als dominee Leendert Overduin maakten de goede keuze. Later bleek dit het eerste onderduiknetwerk van Nederland te zijn.

In vrijheid kiezen anno nu geeft tegelijkertijd een verantwoordelijkheid om deze vrijheid te beschermen.

Het beperkt zich niet tot kiesrecht alleen. Iedere dag kunnen we in Nederland, binnen de regels van de wet, doen en laten wat we willen. We leven in een vrij land, mogen over van alles en iedereen een mening hebben en bepalen zelf wat goed voor ons is.

Maar onze keuzes staan niet los van de wereld waarin we leven. De vrijheden van de een kunnen de onvrijheden van de ander betekenen.

Onze democratie is geen eenrichtingsverkeer. Het vraagt ook om mee te doen. Om bewust te kiezen deel te nemen aan onze vrije en open samenleving....